

25.65x17.66	1	עמוד 27	הארץ - כותרת	27/04/2018	63287172-6
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

ההחמצה של א.ב. יהושע

דימיטרי שומסקי

1 מסה ארוכה, שהתפרסמה בשני גיליונות של מוסף "הארץ" (13.4, 20.4), נותן הסופר א.ב. יהושע גט כריתות לרעיון חלוקת הארץ שבין הירדן לים התיכון לשתי מדינות, ומציע לא-מץ במקומו את דגם המדינה האחת. בתחילת דבריו מעיד על עצמו יהושע, שפעל ללא ליאות למען פתרון שתי המדינות במשך 50 שנה. אולם דווקא כיום, בשעה שהמושג "מדינה פלסטינית" הופך, לדידו, למושג קבע הן בחלקים הנרחבים של השיח הפוליטי הישראלי והן בקרב "רוב המדינות, מהודו ועד כוש" – מתברר לו, ליהושע, כי חזון שתי המדינות "לא יוכל עוד להתגשם במציאות והוא משמש רק כסיומתע וערמומי לזחילה אטית ומעמיקה למציאות של כיבוש מרושע ואפרטהייד משפטי וחברתי".

ראשית, מן הראוי לברך את יהושע על כך שתיקופה שבה הלאומנות הגזענית המשחיסיתית במדינת נתניהו מגיעה לממדים גרוטסקיים, הוא אור כוחות כדי לנסח את חזון העתיד ההומניסטי והשוויוני בעיקרו, שבמרכזו שותפות דו-לאומית בין שני עמיה של ארץ ישראל/פלסטיין. ואולם הצרה היא, שניתוח מציאות העבר וההווה, אשר מוביל את יהושע לחזון עתידי זה, מבוסס על שתי אבי-חנות שגויות, שבגללן לא זו בלבד שהמסה "הדו-לאומית" שלו איננה צפויה לשרת את מטרתו המוצהרת לצמצם את סבל האוכלוסייה הפלסטינית ולהציל את "האנושיות שלנו ושל הפלסטינים היושבים בתוכנו" – אלא היא עלולה אף לתרום בעקיפין להעמקת הכיבוש והדיכוי של העם הפלסטיני.

נתחיל מן העבר. כאמור, יהושע מצהיר שמאז מלחמת '67 הוא נמנה עם הלוחמים חסרי המנוח לקידום פתרון שתי המדינות. אלא שטענה זו נכונה באופן חלקי בלבד. אכן, במשך עשרות רבות של שנים מילא יהושע תפקיד בולט בקרב האינטלקטואלים של מחנה השלום הישראלי, ותמך בגלוי בהכרה באש"ף כנציג העם הפלסטיני, ובמשא ומתן

עם הפלסטינים על יסוד הנוסחה "שטחים תמורת שלום". עם זאת, יש להודות כי המאבק הפעיל נגד צמיחתו והתרחבותו של מפעל ההתנחלות בגדה המערבית – אחד הגורמים המהותיים, המונע כיום, על פי יהושע עצמו, את מימוש חזון שתי המדינות – לא עמד במרכז הגותו הלאומית של יהושע בשני הדורות האחרונים.

ההיסטוריונים העתידיים של החברה הישראלית בת ימינו, אשר יבקשו להידרש לתרומתו של יהושע למחשבה הלאומית הציונית המודרנית, יתמקדו, מן הסתם, בראש ובראשונה בספרו רב העוצמה "בוכות הנורמליות: חמש מסות בשאלות הציונות" (1980) – שהוא מעין תעודת הזהות האינטלקטואלית של יהושע כהוגה דעות לאומי מדינה-חברתי. והנה, אף כי תמיכתו העקרונית בוכות של העם הפלסטיני להגדרה עצמית ניכרת לעין בספרו זה, הרי שאין למצוא בו קריאת תיגר נוקבת על מפעל ההתנחלות (אשר בשנת פרוסום הספר כלל, על פי נתוני "בצלם", 53 התנחלויות, ובהן 12,500 מתנחלים).

קריאה תיגר זאת היתה מתבקשת בעליל. יהושע קרא בספר זה (וכן במשך עשרות שנים לאחר מכן) – בהמשך לציונות המדינית ההרצליאנית – להשלים את הנרמול המדינה-החברתי של העם היהודי, ולהתנער אחת ולתמיד מתפישת החריגות העצמית היהודית, המונעת את השתלבות הלאום היהודי הישראלי כחלק אינטגרלי של האנושות. ואולם אין לכם הפרה בוטה יותר של עקרון הנורמליות הלאומית מאשר יישוב אורחי המדינה מחוץ לגבולותיה הריבוניים הלאומיים, בתוככי אוכלוסייה לאומית זרה, תוך כדי מאמץ עיקש ו"בוירוטי" (אם להשתמש במונח שבו משתמש יהושע ביחס לגולה) לדמיין את המדינה הישראלית הריבונית כ"מדינה שבדרך", מעין ישות כלאיים אנומלית שבין מדינת לאום לגיטימית ותנועה לאומית-משיחית העומדת מעל לחוק הבינלאומי. דא עקא, יהושע בחר שלא להיענות לאתגר המקומי והעדכני שעמד בפני תפישת הנורמליות הלאומית הציונית שלו, והעדיף לרוב מלחמה אנכרוניסטית ונוחה יותר נגד

"הגלות". יתר על כן, כאשר בכל זאת נדרש לסווגיית ה"שטחים" בחיבור הני"ל, הוא "נאלץ להודות" שתפישת ארץ ישראל השלמה עשויה להיות, בעצם, מתקבלת על הדעת, מפני שהסידיה עשו, לשיטתם, ויתור לא קטן בכך שהסכימו לסגת מחזון המדינה בשתי גדות הירדן. בכך ביטא, אל נכון, יהושע עמדה קונפורמית למדי כלפי השקפת העולם המתנחלית – ועל כן ייצוגו העצמי כתומך חסר פשרות בחזון שתי המדינות סובל מהפרזה לא קטנה. ייתכן, כי חוסר המודעות העצמית של יהושע למידת ההססנות והקונפורמיות של תפישותיו בעבר לנוכח אתגר ההתנחלות, הוא אשר אינו מאפשר לו להכיר בכך כי גם עמדותיו בהווה – וכאן ההבחנה השגויה האחרת שבמסתו – אינן נוגדות, לאמיתו של דבר, את השיח הלאומי הדו-מיננטי הקיים היום. ודוק: במסה הנוכחית שלו

הריקלינים והסג"לים וכל מסלפי הציונות יהיו הראשונים לנופף ב"התפכחות" של יהושע בדרכם האובדנית אל מדינת האפרטהייד

יהושע טוען, כי הצעת המדינה האחת שלו נועדה לאתגר את התפישת המקובלת היום בישראל ובקהילה הבינלאומית, הדוגלת בהקמת מדינה פלסטינית לצדה של ישראל. ואולם המציאות היא כמעט הפוכה מזאת. בימי מלכות נתניהו הרביעית, כאשר המנהיג הבלתי מעורער של ישראל הכובשת והמתנחלת כבר הכריז במפורש כי לכל היותר יסכים "לתת לפלסטינים... מדינה-מינוס", המושג "שתי מדינות" הולך ונעלם מן המילון הפוליטי העדכני הישראלי. בה במידה, גם ראש המעצמה האוונגליסטית האמריקאית מגלה יותר ויותר סימנים של נסיגה מפורשת מרעיון שתי המדינות, ואפילו האיחוד האירופי אינו יוצא באופן נחרץ נגד מפעל ההתנחלות.

לנוכח כל זאת, נשאלת השאלה את מי משרתת כיום יותר מכל ההתנערות של יהושע מרעיון שתי המדינות. דומה, כי התשובה לשאלה זו מובנת מאליה. יש יותר מקורטוב של סמליות בכך של-צד החלק השני של המסה של יהושע התנחל לו על דפי מוסף "הארץ" לא אחר מאשר שמעון ריקלין (בראיון להילו גלור), מן הדוברים הפנאטיים של הפסאודו-ציונות המשחיסית המתנחלית, המשקפת את הניגוד הגמור של תפישת הנורמליות של הציונות המדינית – אותה תפישת שהגה הרצל, ושהושע בחר להותיר לא שלמה. אכן, הריקלינים והסמוטריציים, הניגון-מגלים והאראל-סג"לים – כל אותם מסלפי הלאומיות הציונית המודרנית ששרידי השמאל הישראלי בוחרים, למרבה הצער, שלא להתעמת עמם אידיאולוגית – יהיו הראשונים להריע ל"התפכחות" של יהושע ודומיו מ"הזיית שתי המדינות", ולנופף בדבריו כדי לעודד את קהל תומכיהם המתרחב והולך בדרכ האובדנית אל מדינת האפרטהייד.

אולם עדיין לא מאוחר להתפכח מן "ההתפכחות"; א.ב. יהושע עדיין יכול לחזור בו. הוא יכול להשלים את ההיגיון הפנימי של תפישת הנורמליות הלאומית שלו, תוך העמדתה באופן ברור על יסוד המאבק ביצר ההרס העצמי המתנחלי המכרסם בממלכתיות הישראלית, ולהניף מחדש את דגל שתי המדינות. עליו לעשות כן לא משום שרעיון שתי המדינות הוא פתרון מציאותי יותר מרעיון המדינה האחת, אלא מפני שהוא מבטא נאמנה הן את עקרון השוויון הצודק של זכויות ההגדרה העצמית של שני עמי ארץ ישראל/פלסטיין, והן את עקרון הנרמול העצמי של החזון המדיני הציוני, בדבר השתלבות הלאום היהודי המודרני במשפחת האומות החופשיות והשוחרות על "משפט העמים" – שני עקרונות בסיסיים שיהושע, יש לקוות, ממשיך להאמין בהם. האם יהיה זה מוגזם לצפות מאיש רוח גדול כדוגמתו להיות נאמן לעצמו, ולא לשחק לידי האויבים והמחריבים של חזון הנורמליות הלאומית הציונית, אשר תמיד היה יקר ללבו?